

Handlingsplan för att motverka välfärdsbrottslighet i Alingsås kommun 2024 -2026

Typ av styrdokument: Handlingsplan

Beslutande instans: Kommunfullmäktige

Datum för beslut: 2024-12-11, § 183

Diarienummer: 2024.374 KS

Gäller för: Kommunövergripande

Giltighetstid: 2024-2026

Revideras senast: 2026-12-31

Dokumentansvarig: Kommunjurist

ALINGSÅS
KOMMUN

Inledning

I Alingsås kommun finns en säkerhetspolicy, antagen av kommunfullmäktige den 30 oktober 2019, § 209. Till säkerhetspolicyn har kommunstyrelsen tagit fram riktlinjer och organisation för säkerhet och beredskap, reviderad av kommunstyrelsen den 20 juni 2022, § 97. Av riktlinjerna framgår att kommunkoncernen ska arbeta med frågor som rör välfärdsbrottslighet.

Alingsås kommuns handlingsplan för att motverka välfärdsbrottslighet innehåller kommunens långsiktiga övergripande mål (3-5 år) och inriktning med arbetet att förhindra välfärdsbrottslighet.

Alingsås kommun ska arbeta med att motverka välfärdsbrottslighet genom:

- Att arbeta strukturerat och förebyggande med utökad riskanalys
- Att upptäcka oegentligheter genom stickprov och utökad internkontroll
- Att vid upptäckt av välfärdsbrottslighet kommunicera detta öppet och tydligt, som ett sätt att motverka fortsatt välfärdsbrottslighet
- Att alltid polisanmäla misstankar om brott mot kommunens verksamhet

Välfärdsbrott är ett stort och växande samhällsproblem, med en rad oönskade konsekvenser. Alingsås kommun ska aktivt verka för ett rättssäkert, proportionerligt och likformigt arbete mot välfärdsbrott. Arbetet omfattar hela kommunkoncernen, det vill säga samtliga nämnder, bolag och förbund. Välfärdsbrottsligheten påverkar vårt demokratiska system på flera sätt, både genom att urholka systemet genom att resurser försvinner, men även genom att medborgarnas förtroende för arbetet i kommunen påverkas. Ytterst är välfärdsbrottslighet ett hot mot rättssäkerhet och demokrati.

För att kunna motverka välfärdsbrottslighet krävs en väletablerad och fungerade systematiskt samverkan med statliga myndigheter och andra kommuner.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) bedömer att det finns välfärdsbrottslighet i princip i alla verksamheter där det är möjligt att göra en vinst, för en individ eller ett företag. SKR framhåller även att välfärdsbrottsligheten idag är strukturerad och organiserad och sker i nära koppling till den kriminella ekonomin.

Om välfärdsbrottslighet

Välfärdsbrottslighet handlar om att förhindra missbruk av välfärdssystemen. Det saknas en allmänt vedertagen definition av välfärdsbrott. Det som kännetecknar denna typ av brottslighet är bedrägerier eller överutnyttjande av de offentliga välfärdssystemen. Välfärdsbrott kan ske på många olika sätt, det är komplext och det finns olika beroenden som behöver beaktas. Välfärdsbrott kan ske till exempel genom falska intyg, möjliggörare och infiltratörer, oriktiga uppgifter och överdrivna hjälpbehov, folkbokföringsbrott, otillåten påverkan, miljöbrott, sanktionsbrott eller arbetsmiljöbrott, insatser/tjänster som aldrig utförs och kvalitetsbrister.

Begreppet välfärdsbrottslighet kan ses som ett paraplybegrepp som omfattar olika typer av brottslighet. Vanliga typer av välfärdsbrott är:

- Manipulation av beslutsprocessen, med felaktiga grunder för ersättning eller avtal
- Försvårad myndighetsutövning
- Bristfällig leverans, det vill säga felaktiga volymer eller felaktig kvalitet
- Andra lagbrott

Utgå från att det finns risk för välfärdsbrottslighet i alla delar där det finns pengaflöden och utbetalningar, men även där det finns olika former av myndighetsutövning som till exempel tillstånd, tillsyn eller intyg.

Kommunala utbetalningar inom välfärdssystemet omfattar främst verksamheter inom ekonomiskt bistånd, personlig assistans, hemtjänst, boenden (HVB-hem), föreningsbidrag och skola/förskola.

Det förekommer även oegentligheter inom bostadsanpassning, alkohol- och tobakstillstånd, tillsyn inom miljöbalken och räddningstjänsten.

För att ta ett effektivt helhetsgrepp kring att motverka välfärdsbrottslighet handlar det om att förebygga, upptäcka och hantera insatser. Detta arbete måste ske både centralt och inom respektive nämnd, bolag och förbund.

Stödmaterial

SKR har tillsammans med KPMG tagit fram ett stödmaterial för kommuner och regioner för arbetet med att motverka välfärdsbrottslighet. Stödmaterialen utgörs av en vägledning: Förebygga och motverka välfärdsbrottslighet – En vägledning för kommuner och regioner. Ekobrottsmyndigheten har också tagit fram stödmaterial med bland annat olika checklistor.

Alingsås kommuns arbete med att motverka välfärdsbrottslighet är uppbyggt utifrån det stöd som SKR och KPMG tagit fram, samt stödmaterial från Ekobrottsmyndigheten. Metodstödet består av olika metodsteg som tillsammans bildar helheten av det systematiska arbetet att förhindra och motverka välfärdsbrottslighet.

Arbetet har tre huvudområden:

- Förebygga välfärdsbrott
- Analysera och upptäcka välfärdsbrott
- Utredda välfärdsbrott

Arbetet med att motverka välfärdsbrottslighet ska integreras i redan befintliga processer i det förebyggande arbetet, intern styrning och kontroll.

Ansvar

Ansvar för att arbeta med att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrottslighet följer ordinarie verksamhetsansvar. Respektive nämnd och styrelse är ansvariga för arbetet att säkerställa korrekta processer, upphandlingar, myndighetsbeslut och utbetalningar inom respektive verksamhet.

Förutsättningar

Genomförandet av handlingsplanen genererar inga direkta kostnader för verksamheten annat än resurser i form av arbetade timmar. Över tid kan utkomsten av genomfört arbete generera beslut kring åtgärder som innebär kostnader.

Verktygslåda och metoder

Det finns olika verktyg och metoder att använda inom de olika huvudområdena. Det går även att kombinera metoder utifrån genomförd riskanalys.

Förebygga välfärdsbrott

- Ökad medvetenhet
- Kunskapshöjning och utbildningsinsatser
- Samverkan
- Riskanalys
- Internkontroll och styrning
- Bakgrundskontroller av personer, företag och föreningar
- Checklistor
- Översyn av avtalsvillkor och upphandlingsprocess
- Avtalshantering
- Systemstöd för riskhantering

Analysera och upptäcka välfärdsbrott

- Genomlysna arbetsprocesser och ekonomiska flöden, upptäcka felaktigheter
- Samverkan
- Utöka kontrollfunktion med dataanalys och stickprov
- Checklistor
- Bakgrundskontroller vid ny rekrytering
- Visselblåsartjänst
- Bisysslekontroller

Hantera och utreda välfärdsbrott

- Incidenthantering och oegentlighetsutredningar
- Kartläggning av sakförhållanden och orsaksanalys
- Plan för vidarehantering och förhindra upprepning
- Kommunikationsstrategi
- Hantera tvister

Samverka internt och externt

För att arbeta upp en hållbar struktur mot välfärdsbrott krävs det även en väletablerad och fungerade systematisk samverkan med statliga myndigheter och andra kommuner. Den samverkan som redan finns idag behöver utökas, vilket även stärker arbetet mot välfärdsbrottslighet.

Inom vissa områden finns det redan idag en väletablerad myndighetssamverkan (MYS) inom ordinarie tillsyn/kontroll som verksamheten gör. Det kan finnas flera kontrollmyndigheter inom ett område och även myndighetsgemensam tillsyn. Detta görs idag inom till exempel livsmedelstillsyn, för att motverka livsmedelsbedrägerier.